

СТАНОВИЩЕ

От д-р Катерина Атанасова Илкова, професор по Театрално и филмово изкуство, катедра Сценична реч, НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, съгласно Протокол № 1/08.10.2020 г. от заседание на научното жури, определено със заповед на Ректора на СУ „Климент Охридски“ № РД 38-463/25.09.2020 г.

По процедурата за защита на дисертационен труд на тема „Театралните техники като средство за интеграция при лица с интелектуални нарушения“, представен от Анна Методиева Калинчева, редовен докторант по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика), с научни ръководители проф. д-р Катерина Каролова Караджова и доц. д-р Данка Щерева Николова, по процедура за присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР“.

1. Общи представяния на биографията на кандидата и дисертацията

В автобиографията на докторанта Анна Методиева Калинчева се проследява интересен, пълен с търсене професионален път. Придобитата бакалавърска степен по „История и археология“, както и специализацията ѝ „Учител по история“, поражда въпроси относно насочването на кандидата към настоящата тема. Но афинитета ѝ към организиране и ръководене на различни организации, групи и събития, говори за търсене на път за реализация на собствени идеи. А нейните идеи са обединени от желанието за социализиране на децата със специални потребности.

Дисертационният труд на тема „Театралните техники като средство за интеграция при лица с интелектуални нарушения“, представен от Анна Калинчева, е логичен етап от търсената реализация на кандидата. Трудът условно се разделя на две части. В първата докторантът събира и кратко коментира научни изследвания в областта на психиатрията, психологията, педагогиката, специалната педагогика и арттерапията. Във втората насочва вниманието ни върху работата на група „EN DYNAMEI“ като провежда и собствено социологическо изследване.

Изложението се състои от увод, четири глави и заключение. Обособени са части, извън главите със заглавия, както следва: Изводи; Дискусия, Препоръки, Примери за приложение на метода приобщаваща театрална дейност реализирани от автора, които всъщност са обобщения и представляват опит да се синтезира разнопосочността в цялото изложение. Библиографията е с 251 заглавия на български, руски и английски езици. Приложени са и отделни списъци с „електронни ресурси за изследвания театрален колектив“ и ползваните „електронни библиотеки“. Дисертацията завършва с 4 приложения, както следва: Приложение 1 – Анкета за родителите; Приложение 2 – Анкета за зрителите; Приложение 3 – Анкета за участниците в група „EN DYNAMEI“; Приложение 4 – Бланки за наблюдение за експертите (артистичен директор, режисьор, хореограф, изследовател). Приложенията съдържат мостри от бланките, предоставяни от изследователя на различни групи участници или зрители на представленията на група „EN DYNAMEI“

2. Актуалност на тематиката

Докторантът твърди, че „Актуалността на даденото изследване е обоснована от необходимостта от преразглеждане на подходите за преодоляване на изолацията на хората с интелектуални увреждания, както и за намиране на социално мотивирани педагогически и алтернативни методи за интеграция и приемане на различността от страна на обществото“ (стр. 2), и акцентира върху необходимостта да се изследват по-задълбочено „отражението на театралните техники върху комуникационните, социални и творчески умения на хора с увреждания.“(стр.54) Като човек, който от 30 години работи с деца със и без увреждания, и търси път за прилагане на театралните техники, постоянно се сблъсквам с ограничените данни в областта. Поради това считам дисертационния труд на Анна Калинчева за навременен и актуален.

3. Познаване на проблема

Докторант Калинчева осъзнава, че работата ѝ с деца с увреждания, е много обща. Опитва да намери начини да бъде по-полезна, чрез научно обосноваване на прилаганите от нея методи в практиката. Поради тази причина събира на едно място знанието, свързано с хората с Умствена изостаналост (УИ), задълбочено изучава написаните трудове, прави връзки и изводи, но на места, както самата тя признава, липсват данни.

Калинчева проследява развитието на изследванията, дефинициите и последвалите промени в лечението или работата с хора с УИ. Не пропуска да отбележи и последвалите промени в отношението на обществото към тях, провокирано от все по-задълбочаващите се знания. Търси пролуки в изучаваните симптоми, които биха ѝ подсказали най-точни решения при създаване на собствен метод за обучение, който да подпомогне социализацията на хората с УИ. Чрез историческия преглед на изследванията свързани с хората с УИ в различни научни направления и кратките заключения след всяка глава, докторантката демонстрира стабилна основа за последващо изграждане на собствена методика.

4. Методи на изследването

Още в увода Калинчева посочва методите на изследване: задълбочен преглед на научни публикации на български, английски, руски и гръцки език по дадената тема, издирване на трудове изследващи стратегиите на театралните техники като средство за формиране на социални умения при деца с интелектуални увреждания. В отделни глави напомня методите, които е възнамерявала да използва при конкретното изследване, трудностите, с които се е сблъскала и какви промени се е наложило да направи.(стр. 106)

Докторантът подготвя и провежда собствени анкети, които обобщава в таблици. Те ни дават статистическа представа за хода на социализацията на хората с Интелектуални нарушения (ИН). Прегледах с изключителен интерес тези данни. Похвално е използването на статистиката за откриване пробойните в системата на лечение и общуване с хора с Интелектуални нарушения, с цел подобряване успеваемостта при работата с тях.

В цялото изложение се наблюдава повтораемост, едни и същи факти се анализират по няколко пъти, което обърква читателя. Но тази повтораемост би могла да се изтълкува и като метод за насочване вниманието в определена посока като се представи обектът или проблемът от различни гледни точки.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Докторант А. Калинчева открива връзката на арттерапията с медицината още в древността. Проучва съвременните арттерапевтични направления, както и участието на обществото в интеграционния процес на хората с УИ. Основната посока в дисертацията се определя от твърдението, че социалната интеграция е „двупосочен процес, изискващ взаимно опознаване и сближаване както от страна на хората с увреждания, така и от страна на социума...“ (стр.3) Всички търсения са насочени към материали в подкрепа на тази теза.

5.1 Теоретични - Ще повтора констатацията си, че Калинчева събира на едно място голяма част от знанието, свързано с хората с УИ. Изследвайки обстойно всички познати направления на Арттерапията, няколко пъти се връща към Античността, където открива корените на днешното многообразие от арт практики.(стр.74) Прави връзки между синкретичността на театъра – обединител на повечето изкуства и използването на театралните практики като средство за интеграция. хора с УИ. Ценни са изводите й от личните наблюдения.

5.2 Научно-приложни – Интерес буди опитът й на работа по метода Приобщаваща театрална дейност (ПриТеД). След прилагане на приобщаващата театрална дейност, базирана на равнопоставена творческа синергия между младежи с интелектуални увреждания и техни връстници без увреждания, поведението на децата с ИН се припокрива с това на децата в норма. Този извод разкрива потенциала на театралното изкуство като средство за възпитание и „осъществяване на приобщаваща културна политика.“(стр. 3)

Широко практическо приложение намирам и в таблиците, които докторантката представя. Те биха могли да послужат за допълнителни анализи и да провокират нови търсения при различните арт терапии.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Темите на докладите, презентациите, както и многогодишното участие на докторант Калинчева като доброволец в група за подкрепа „EN DYNAMEI“, потвърждават впечатлението ми за траен интерес към работата с деца и хора със специални потребности. Форумите, в които избира да участва са със същата насоченост.

7. Перспективи за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Настоящият дисертационен труд търси научнообоснована подкрепа в полза на метода за прилагане на театралните техники в контекста на театрална синергия между хора със и без увреждания. Опитът на група „EN DYNAMEI“, който докторант Калинчева споделя, както и

допълнителните анкети, които провежда, вливат оптимизъм, че има търсещи хора, които са надеждата за откриването и провеждането на по-ефективни методики при интеграцията на хора с УИ.

8. Въпроси и препоръки

В становището си споменах няколко пъти повторемостта. Смятам, че изложението би могло да се стегне и да придобие по-голяма целенасоченост.

В някои таблици факторът „много малко“ е изключен, което е разбираемо при нулеви резултати. Но именно тези резултати биха работили най-много в полза на тезата на докторантката.

9. Заключение

Считам дисертационния труд на Анна Калинчева за стойностен, с принос в областта на Специалната педагогика. Докторантът притежава задълбочени теоретични знания и демонстрира изследователски качества, както и умения за самостоятелно организиране и провеждане на задълбочено научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за представеното изследване, поради което предлагам на уважаемото жури да присъди образователната и научна степен „Доктор“ на Анна Методиева Калинчева в професионално направление 1.2 Педагогика (Специална педагогика).

18.11.2020 г.

Подпис:.....

Проф. д-р Катерина Атанасова Илкова